EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 24. 5. 2022
COM(2022) 243 final

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Šiesta výročná správa o nástroji pre utečencov v Turecku

Obsah

1. Úvod 1
1.1. Turecko a utečenecká kríza 1
1.2. Reakcia EÚ na krízu a zriadenie nástroja 2
2. Fungovanie nástroja 5
3. Kapacita, trvanie a povaha financovania 5
4. Vykonávanie nástroja 8
5. Monitorovanie a hodnotenie 14
6. Audit 16
7. Komunikácia a zviditeľnenie 16
8. Záver a ďalšie kroky 17

1. Úvod

V súlade s článkom 8 ods. 1 rozhodnutia Komisie z 24. novembra 2015[1] o koordinácii činností Únie a členských štátov prostredníctvom koordinačného mechanizmu (ďalej len „rozhodnutie“) Komisia pravidelne informuje Európsky parlament a Radu o vykonávaní nástroja pre utečencov v Turecku (ďalej len „nástroj“). V článku 8 ods. 2 rozhodnutia sa stanovuje, že Komisia každoročne podáva správu Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní nástroja. Prvá výročná správa o nástroji bola uverejnená v marci 2017[2]. Všetky výročné správy možno nájsť na webovom sídle nástroja pre utečencov[3] Koncový dátum pre túto správu je február 2022.

1.1.Turecko a utečenecká kríza

Turecko je pre utečencov a migrantov kvôli svojej zemepisnej polohe významnou krajinou prijatia a tranzitu. Krajina prijala viac ako štyri milióny utečencov, čo predstavuje najväčší počet na svete. Tento počet zahŕňa viac ako 3,7 milióna registrovaných sýrskych utečencov[4] a 330 000 registrovaných utečencov a žiadateľov o azyl, najmä z Afganistanu, Iraku, Iránu a zo Somálska [5] [6]. Tento vysoký počet ľudí má na hostiteľské komunity významný vplyv. Dlhotrvajúce vysídlenie sýrskych utečencov a stúpajúci počet neregulárnych príchodov z Afganistanu v Turecku po kríze z leta 2021 predstavuje v oblasti sociálnej súdržnosti medzi utečencami, migrantmi a hostiteľskými komunitami čoraz väčšie výzvy, najmä v kontexte charakterizovanom hospodárskym poklesom a vplyvom pandémie ochorenia COVID-19 na trh práce.

Turecko naďalej vynakladá obrovské úsilie pri zabezpečovaní pobytu pre viac ako štyri milióny utečencov a migrantov a pri riešení ich potrieb, pričom opätovne potvrdilo svoj záväzok vykonávať vyhlásenie EÚ a Turecka z marca 2016[7]. Na rozdiel od očakávaní Turecko nečelilo hromadnému prílevu migrantov a utečencov v dôsledku zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie v Afganistane. Tlak však pretrváva pozdĺž turecko-iránskej hranice. V roku 2021 vyhlásenie naďalej prinášalo konkrétne výsledky v znižovaní neoprávneného a nebezpečného prekračovania hraníc a v záchrane životov v Egejskom mori. V roku 2021 sa však v porovnaní s rokom 2020 počet príchodov neregulárnych migrantov na väčšine trás zvýšil; na Cypre dosiahol 11 865, čo je nárast o 92 %, v Taliansku 12 916, čo predstavuje nárast o viac ako 200 %, a v Bulharsku 936 pri náraste o viac ako 300 %. Počet príchodov do Grécka sa však znížil na 7 443, čo predstavuje pokles o 47 %. Zvýšenie počtu príchodov

[1]Rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015 o koordinácii činností Únie a členských štátov prostredníctvom koordinačného mechanizmu – utečeneckého nástroja pre Turecko zmenené rozhodnutím Komisie C(2016) 855 z 10. februára 2016.

[2] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/170302_facility_for_refugees_in_turkey_first_annual_report.pdf.

[3] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey/eu-facility-refugees-turkey_en.

[4] https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27.

[5] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration.

[6] Osobitosť tureckého azylového systému súvisí s tým, že táto krajina podpísala Newyorský protokol z roku 1967 k Ženevskému dohovoru z roku 1951 s výhradou. Veľká väčšina utečencov v Turecku preto nemôže požiadať o plnohodnotné postavenie utečenca, ale len o „podmienečné postavenie utečenca“, ktorým sa v prípade jeho udelenia obmedzuje pobyt v krajine do okamihu, keď sa uznaný utečenec „presídli do tretej krajiny“.

[7] http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

v roku 2021 by sa mohlo čiastočne pripísať zrušeniu opatrení na zamedzenie šírenia pandémie, ktoré zaviedli krajiny v regióne v roku 2020. Okrem toho, hoci sa presídľovanie utečencov do členských štátov EÚ po krátkej prestávke v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 obnovilo, Turecko zachovalo pozastavenie návratov z gréckych ostrovov, ktoré zaviedlo v marci 2020.

Európska rada v marci a júni 2021 pripomenula strategický záujem Európskej únie o stabilné a bezpečné prostredie vo východnom Stredozemí a o rozvoj kooperatívneho a vzájomne prospešného vzťahu s Tureckom[8]. Vedúci predstavitelia EÚ ponúkli, že budú podporovať pozitívnejšiu dynamiku vo vzťahoch medzi EÚ a Tureckom. V tejto súvislosti vyjadrili pripravenosť spolupracovať s Tureckom postupným, primeraným a reverzibilným spôsobom vo viacerých oblastiach spoločného záujmu vrátane migrácie. V októbri 2021 sa v Ankare uskutočnil dialóg na vysokej úrovni medzi EÚ a Tureckom zameraný na migráciu a bezpečnosť.

Európska rada v júni 2021 vyzvala Komisiu, aby v súlade s vyhlásením členov Európskej rady z marca 2021 a v kontexte celkovej migračnej politiky EÚ bezodkladne predložila formálne návrhy na pokračovanie v poskytovaní finančných prostriedkov pre sýrskych utečencov a hostiteľské komunity v Turecku, Jordánsku, Libanone a ďalších častiach tohto regiónu. Komisia zmobilizovala 3 miliardy EUR z rozpočtu EÚ na roky 2021 – 2023. Na konci roka 2021 zmobilizovala 860 miliónov EUR na poskytovanie podpory v oblastiach základných potrieb, vzdelávania a riadenia migrácie. Rovnako ako pri druhej tranži nástroja by programovanie v rámci balíka vo výške 3 miliárd EUR na obdobie 2021 – 2023 malo naďalej odrážať posun od humanitárnej podpory k rozvojovej pomoci.

1.2.Reakcia EÚ na krízu a zriadenie nástroja

Európska únia a jej členské štáty sa v roku 2015 rozhodli zvýšiť svoju politickú a finančnú angažovanosť na podporu Turecka v jeho úsilí prijímať utečencov. Komisia v reakcii na žiadosť členských štátov EÚ o ďalšie značné finančné prostriedky na podporu utečencov v Turecku zriadila rozhodnutím Komisie z 24. novembra 2015, zmeneným 10. februára 2016[9] a následne 14. marca a 24. júla 2018, nástroj pre utečencov v Turecku. Nástroj je mechanizmom na koordinovanie mobilizácie zdrojov vyplatených z rozpočtu EÚ aj dodatočných príspevkov členských štátov začlenených do rozpočtu EÚ ako vonkajšie pripísané príjmy. Členské štáty sa politicky zaviazali poskytovať vnútroštátne príspevky v rámci spoločnej dohody medzi členskými štátmi EÚ a Európskou komisiou, ktorú prijali zástupcovia vlád členských štátov 3. februára 2016 a ktorá bola aktualizovaná pri príležitosti dohody o druhej tranži nástroja[10]. V spoločnej dohode sa stanovil aj rámec podmienok. Z prvej tranže nástroja (roky 2016 – 2017) bola pridelená celková suma 3 miliardy EUR. Uvedená suma bola poskytnutá nad rámec 345 miliónov EUR[11], ktoré Komisia Turecku už

[8] https://www.consilium.europa.eu/media/50763/2425-06-21-euco-conclusions-en.pdf.

[9] Rozhodnutie Komisie C(2016) 60/03 z 10. februára 2016 o nástroji pre utečencov v Turecku, ktorým sa mení rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015.

[10] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf.

[11] Finančné prostriedky mobilizované v rokoch 2013 – 2015 v rámci rôznych nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti, konkrétne v rámci nástroja humanitárnej pomoci (HUMA), nástroja predvstupovej pomoci (IPA) a nástroja na podporu stability a mieru (IcSP) vrátane viacerých opatrení vykonávaných trustovým fondom EÚ v reakcii na krízu v Sýrii (EUTF).

pridelila v reakcii na utečeneckú krízu v Sýrii pred zavedením nástroja, a bola poskytnutá aj nad rámec dvojstrannej pomoci od členských štátov. Pre druhú tranžu nástroja (roky 2018 – 2019) boli poskytnuté ďalšie 3 miliardy EUR a celkové prostriedky nástroja tak predstavovali sumu 6 miliárd EUR. Nástroj začal fungovať 17. februára 2016, keď sa uskutočnilo prvé zasadnutie jeho riadiaceho výboru. Komisia v nadväznosti na toto zasadnutie urýchlene pristúpila k uzavretiu zmlúv na prvé projekty v rámci nástroja. K 31. decembru 2020 Komisia zazmluvnila celý balík operačných prostriedkov nástroja. Z celkovej sumy 6 miliárd EUR bolo vyplatených vyše 4,6 miliardy EUR.

Hlavy štátov a vlád Európskej únie a Turecka 18. marca 2016 opätovne potvrdili svoj záväzok vykonávať spoločný akčný plán a dohodli sa na ďalších opatreniach, ktorých cieľom je prehĺbiť vzťahy medzi Tureckom a EÚ a riešiť migračnú krízu. Turecko a Európska únia uznali, že je potrebné ďalšie urýchlené a odhodlané úsilie. Konkrétne vyhlásenie EÚ a Turecka z 18. marca 2016[12] (ďalej len „vyhlásenie“) okrem iného vyzývalo na ukončenie neregulárnej migrácie z Turecka do EÚ narušením podnikateľského modelu prevádzačov a tým, že sa migrantom ponúkne alternatíva k riskovaniu života, a na urýchlenie vykonávania nástroja. V roku 2021 prišlo z Turecka do Grécka, Talianska a Bulharska celkovo 21 295 osôb v porovnaní s rokom 2020, keď bolo zaznamenaných 18 402 príchodov (16 % nárast). Zaznamenaných bolo 7 443 príchodov do Grécka v porovnaní s 13 979 v roku 2020 (47 % pokles); 12 916 do Talianska v porovnaní so 4 191 v roku 2020 (vyše 200 % nárast) a 936 do Bulharska v porovnaní s 232 v roku 2020 (vyše 300 % nárast). Migračná trasa z Turecka na Cyprus bola stále veľmi aktívna. V roku 2021 predstavoval celkový počet neoprávnených príchodov do oblastí Cypru kontrolovaných vládou 11 685 (10 918 po prekročení demarkačnej línie z oblastí, ktoré nie sú kontrolované vládou), čo v porovnaní s rokom 2020 predstavuje nárast o 92 %.

Turecko naďalej čelilo značnému migračnému tlaku, ktorý sa po poklese v roku 2020 v dôsledku pandémie COVID-19 v roku 2021 opäť zvýšil. Od marca 2021 je mesačný údaj o zadržaných migrantoch v Turecku vyšší v porovnaní s príslušnými vykazovanými obdobiami v roku 2020. Pokračovalo sa vo vykonávaní systému presídľovania „jeden za jedného“ na základe vyhlásenia. Od apríla 2016 do februára 2022 bolo z Turecka do EÚ presídlených 32 562 sýrskych utečencov. Od roku 2016 bolo na základe vyhlásenia vrátených 2 140 migrantov z gréckych ostrovov do Turecka. Keďže turecké orgány nezrušili svoje rozhodnutie z marca 2020 pozastaviť návratové operácie na základe vyhlásenia z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19, v roku 2021 sa neuskutočnili žiadne návratové operácie. Hoci sa od júla 2020 presídľovanie z Turecka obnovilo, návraty z Grécka sú naďalej pozastavené. V reakcii na opakované žiadosti gréckych orgánov a Európskej komisie v súvislosti s obnovením návratových operácií Turecko uviedlo, že sa neuskutoční žiadna návratová operácia, pokiaľ neprestane údajné vytláčanie migrantov pozdĺž turecko-gréckej hranice a Grécko neodvolá svoje rozhodnutie považovať Turecko za bezpečnú tretiu krajinu[13].

[12] https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/.

[13] Podľa nového gréckeho ministerského rozhodnutia sa Turecko bude považovať za bezpečnú tretiu krajinu pre žiadateľov o azyl z Pakistanu, Bangladéša, zo Sýrie, z Afganistanu a zo Somálska. Žiadosti uvedených štátnych príslušníkov sa preto môžu na tomto základe považovať za neprípustné a žiadatelia budú vrátení do Turecka, ktoré sa pre nich považuje za bezpečné a kde majú možnosť požiadať o postavenie utečenca.

Dobrovoľný systém prijímania osôb z humanitárnych dôvodov, ktorý by sa mal aktivovať, keď sa skončí alebo aspoň podstatne a udržateľným spôsobom obmedzí neoprávnené prekračovanie hraníc medzi Tureckom a EÚ, ešte členské štáty neaktivovali.

Pandémia ochorenia COVID-19

Pandémia ochorenia COVID-19 má v Turecku naďalej výrazný vplyv. V čase vypuknutia krízy v Turecku v marci 2020 sa Komisia obrátila na turecké orgány s cieľom zistiť, či je potrebná nejaká konkrétna podpora EÚ na účely ich reakcie. Turecko potvrdilo svoj zámer pokračovať v projektoch v rámci nástroja a pravidelnej bilaterálnej pomoci v rámci nástroja predvstupovej pomoci (IPA), ako sa pôvodne plánovalo. Komisia v úzkej spolupráci s tureckými orgánmi schválila mobilizáciu úspor nástroja na účely súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19, a to vo forme navýšenia pre existujúce projekty namiesto nových projektov. Komisia sa takisto obrátila na implementujúcich partnerov nástroja, aby posúdili dôsledky pandémie ochorenia COVID-19 na projekty nástroja. V nadväznosti na uvedenú konzultáciu sa obdobie vykonávania v prípade projektov v rámci osobitného opatrenia z roku 2016 vo výške 1,6 miliardy EUR predĺžilo do júna 2025, čo by malo umožniť, aby všetky dotknuté projekty dosiahli stanovené ciele.

Do konca roka 2021 bolo približne 83 miliónov EUR presmerovaných na intervencie v oblasti zdravotnej starostlivosti a sociálno-ekonomické podporné opatrenia na zmiernenie vplyvu pandémie ochorenia COVID-19 v rámci nástroja pre utečencov (z celkového objemu presmerovaných intervencií EÚ vo výške 133 miliónov EUR v rámci všetkých finančných nástrojov EÚ). Opatrenia zahŕňali aktiváciu rezervy pre mimoriadne udalosti vo výške 4,7 milióna EUR v rámci projektu SIHHAT I na vybavenie zdravotníckych zariadení pre migrantov ochrannými a dezinfekčnými prostriedkami. Okrem toho bolo z časti nástroja vyhradenej na humanitárnu pomoc pre celý rad projektov prerozdelených viac ako 63 miliónov EUR na zabezpečenie humanitárnej reakcie po pandémii ochorenia COVID-19. Najmä núdzová záchranná sociálna sieť (ďalej aj „sieť ESSN“) a program podmienečného prevodu hotovosti na vzdelávanie (ďalej aj „program CCTE“) poskytli príjemcom dodatočnú peňažnú podporu. V rámci siete ESSN boli v júni a júli 2020 poskytnuté dve navýšenia o 500 tureckých lír pre viac ako 1,75 milióna jednotlivých utečencov (308 000 domácností) v celkovej výške viac ako 40 miliónov EUR. V rámci projektu CCTE bolo k 30. novembru 2020 všetkým oprávneným príjemcom projektu CCTE bez ohľadu na vek a triedu poskytnuté navýšenie vo forme jednorazovej platby o 85 tureckých lír. Z tohto dodatočného navýšenia malo prínos celkovo 518 794 detí. Okrem toho sa prostredníctvom celoštátnej operácie, ktorú vykonáva UNHCR spolu s Generálnym riaditeľstvom pre riadenie migrácie (DGMM), poskytla aj peňažná pomoc približne 88 779 domácnostiam (414 459 jednotlivcom), ktoré nie sú príjemcami pomoci v rámci siete ESSN, pričom príspevok vo výške 16,7 milióna EUR pochádzal z humanitárneho financovania mimo nástroja. V rámci trustového fondu EÚ zriadeného v reakcii na krízu v Sýrii sa pomoc súvisiaca s pandémiou ochorenia COVID-19

2. Fungovanie nástroja

Nástroj je koordinačným mechanizmom, ktorý umožňuje rýchlu, účinnú a efektívnu mobilizáciu pomoci EÚ pre utečencov v Turecku. Nástroj zabezpečuje optimálnu mobilizáciu existujúcich finančných nástrojov EÚ v rámci humanitárnej a/alebo rozvojovej pomoci a jeho cieľom je zabezpečiť, aby boli potreby utečencov a hostiteľských komunít riešené komplexným a koordinovaným spôsobom[14].

Riadiaci výbor nástroja poskytuje strategické usmernenie týkajúce sa priorít, druhov činností, ktoré sa budú podporovať, súm, ktoré sa majú prideliť, a finančných nástrojov, ktoré sa majú mobilizovať, a prípadne aj podmienok plnenia záväzkov Turecka podľa spoločného akčného plánu EÚ a Turecka z 29. novembra 2015 (ďalej len „spoločný akčný plán“)[15]. V roku 2021, počas šiesteho roka vykonávania nástroja, sa uskutočnili dve zasadnutia riadiaceho výboru, a to 30. júna 2021 a 17. decembra 2021. Vzhľadom na pandémiu ochorenia COVID-19 sa tieto zasadnutia konali virtuálne.

Kľúčovými zásadami pri usmerňovaní vykonávania nástroja sú rýchlosť, efektívnosť a účinnosť pri súčasnom zabezpečení správneho finančného riadenia. Rovnako dôležitá je aj udržateľnosť intervencií nástroja a spoločná zodpovednosť zo strany tureckých orgánov. Určenie prioritných oblastí pomoci vychádzalo z komplexného a nezávislého posúdenia potrieb[16], pričom sa osobitná pozornosť venovala zraniteľným skupinám. Posúdenie potrieb bolo aktualizované v roku 2018[17].

Nástroj koordinuje financovanie z týchto nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti[18]: humanitárna pomoc[19], nástroj európskeho susedstva[20], nástroj rozvojovej spolupráce[21], nástroj predvstupovej pomoci[22] a nástroj na podporu stability a mieru[23]. Opatrenia financované z rozpočtu Únie sa vykonávajú v súlade s jej finančnými pravidlami a nariadeniami uplatniteľnými na priame aj nepriame riadenie.

Poskytovanie pomoci je podmienené tým, že Turecko bude dôsledne plniť záväzky stanovené v spoločnom akčnom pláne a vo vyhlásení.

---

[14] Rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015, článok 2 – Ciele nástroja.

[15] Pozri článok 5 ods. 1 rozhodnutia Komisie C(2015) 9500, zmeneného rozhodnutím Komisie C(2016) 855.

[16] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2016_needs_assessment_.pdf.

[17] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf.

[18] Príspevky z nástroja európskeho susedstva boli prevedené a využité v rámci nástroja predvstupovej pomoci a príspevky z nástroja rozvojovej spolupráce boli prevedené a využité v rámci trustového fondu EÚ. Všetky príspevky nástroja do trustového fondu EÚ (z nástroja predvstupovej pomoci a v menšej miere z nástroja rozvojovej spolupráce) boli v zásade poskytnuté ako nehumanitárna pomoc.

[19] Nariadenie Rady (ES) č. 1257/96 o humanitárnej pomoci (Ú. v. ES L 163, 2.7.1996, s. 1).

[20] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 232/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj európskeho susedstva (Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 27).

[21] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 233/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj financovania rozvojovej spolupráce (Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 44).

[22] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 231/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj predvstupovej pomoci, (Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 11).

[23] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 230/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj na podporu stability a mieru (Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 1).

3. Kapacita, trvanie a povaha financovania

Celkový rozpočet koordinovaný týmto nástrojom je 6 miliárd EUR mobilizovaných v dvoch tranžiach. Projekty v rámci prvej a druhej tranže sa budú realizovať najneskôr do polovice roka 2025 (pričom mnohé projekty z prvej tranže už boli dokončené a väčšina projektov sa dokončí skôr).

Obdobie vykonávania v prípade projektov v rámci osobitného opatrenia z roku 2016 vo výške 1,6 miliardy EUR sa výnimočne v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 predĺžilo do júna 2025, čo by malo umožniť, aby všetky dotknuté projekty dosiahli stanovené ciele.

Prvá tranža predstavovala 3 miliardy EUR, z ktorých sa 1 miliarda EUR mobilizovala z rozpočtu EÚ a 2 miliardy EUR vo forme bilaterálnych príspevkov od členských štátov[24]. Druhá tranža takisto predstavovala 3 miliardy EUR, z ktorých 2 miliardy EUR boli poskytnuté z rozpočtu EÚ a 1 miliarda EUR bola získaná od členských štátov[25].

Pokiaľ ide o rozpočtové zdroje EÚ, z 1 miliardy EUR z rozpočtu EÚ na roky 2016 – 2017 sa 250 miliónov EUR zmobilizovalo v roku 2016 a 750 miliónov EUR v roku 2017. Z 2 miliárd EUR z rozpočtu EÚ na roky 2018 – 2019 sa 550 miliónov EUR zmobilizovalo v roku 2018 a zostatok sa zmobilizoval v roku 2019.

Pokiaľ ide o príspevky členských štátov, v prípade prvej tranže prispeli členské štáty do nástroja v roku 2016 sumou 677 miliónov EUR, v roku 2017 sumou 847 miliónov EUR, v roku 2018 sumou 396 miliónov EUR a v roku 2019 sumou 80 miliónov EUR. Pokiaľ ide o druhú tranžu, členské štáty prispeli v roku 2018 sumou 68 miliónov EUR, v roku 2019 sumou 202 miliónov EUR, v roku 2020 sumou 265 miliónov EUR a v roku 2021 sumou 166 miliónov EUR, pričom zostávajúce platby sú naplánované do roku 2023. Príspevky členských štátov sa poskytujú priamo do rozpočtu EÚ vo forme vonkajších pripísaných príjmov podľa článku 21 ods. 2 písm. a) bodu ii) nariadenia o rozpočtových pravidlách a uvádzajú sa v rozpočtových riadkoch nástroja predvstupovej pomoci a humanitárnej pomoci.

Súlad medzi mierou platieb príspevkov členských štátov *do* nástroja a mierou vyplácania týchto príspevkov z nástroja je naďalej uspokojivý.

V rámci humanitárnej zložky nástroja bola zostávajúca suma 19,50 milióna EUR vyčlenená ako rezervná kapacita na možné financovanie reakcií na prílev nových utečencov zo Sýrie v roku 2019. Keďže rezerva sa v roku 2019 nepoužila, táto suma bola zazmluvnená v roku 2020 s cieľom pokryť opatrenia v oblasti zdravia a ochrany, čím sa dokončilo programovanie druhej tranže.

K 31. decembru 2021 Komisia zazmluvnila celý balík operačných prostriedkov nástroja. Z celkovej sumy 6 miliárd EUR bolo vyplatených viac ako 4,6 miliardy EUR.

[24] Celkové rozdelenie príspevkov členských štátov je k dispozícii na adrese http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/.

[25] https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

Dodatočná pomoc EÚ utečencom v Turecku mimo rámca nástroja

Komisia v roku 2020 pridelila 535 miliónov EUR na podporu humanitárnych opatrení v Turecku mimo nástroja. Táto suma zahŕňala 50 miliónov EUR na ďalšiu pomoc v oblasti ochrany, zdravia a vzdelávania a 485 miliónov EUR na základe opravného rozpočtu na ďalšiu činnosť v rámci programov núdzovej záchrannej sociálnej siete a podmienečného prevodu hotovosti na vzdelávanie. Ďalej bol v roku 2020 v rámci nástroja na podporu stability a mieru prijatý program v hodnote 11 miliónov EUR v spolupráci s Medzinárodnou organizáciou pre migráciu (IOM) s cieľom prispieť k harmonizácii, pokiaľ ide o migrantov s odlišným právnym postavením, v súlade s tureckým národným akčným plánom pre harmonizáciu a s prístupmi EÚ.

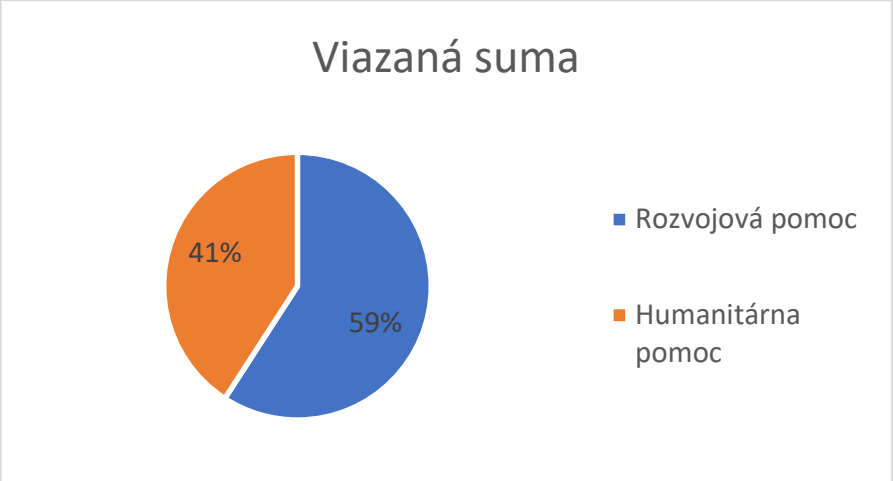
V nadväznosti na závery Európskej rady z júna 2021 Komisia navrhla zmobilizovať ďalšie 3 miliardy EUR pre utečencov a hostiteľské komunity v Turecku na obdobie 2021 – 2023. Prvých 860 miliónov EUR z týchto finančných prostriedkov bolo viazaných koncom roka 2021 na pokračovanie podpory v prioritných oblastiach, ako sú základné potreby a vzdelávanie, riadenie migrácie a kontrola hraníc. 90 miliónov EUR z pridelených rozpočtových prostriedkov na rok 2021 v rámci nástroja IPA a 50 miliónov EUR z prostriedkov pridelených na nástroje GR HOME na rok 2021 sa prenieslo do roku 2022. Okrem toho bolo na rok 2022 vyčlenených 125 miliónov EUR na humanitárnu pomoc. Zostatok vo výške približne 2 miliardy EUR sa naplánuje v rokoch 2022 a 2023.

Celková pomoc EÚ pridelená utečencom v Turecku od roku 2011 predstavuje takmer 10 miliárd EUR. Zahŕňa to 6 miliárd EUR v rámci nástroja pre utečencov v Turecku, ktorý zahŕňa 3 miliardy EUR z rozpočtu EÚ a 3 miliardy EUR vo forme príspevkov členských štátov, ktoré sú začlenené do rozpočtu EÚ ako vonkajšie pripísané príjmy.

4. Vykonávanie nástroja

Tento nástroj sa vykonáva ako humanitárna a rozvojová pomoc. V rámci prvej tranže bolo pridelených zhruba 1,4 miliardy EUR na zložku humanitárnej pomoci a 1,6 miliardy EUR na zložku rozvojovej pomoci. Vzhľadom na dlhotrvajúci charakter sýrskej krízy sa intervencie v rámci druhej tranže čoraz viac zameriavajú na sociálno-ekonomické podporné činnosti a vytváranie príležitostí na živobytie. V rámci druhej tranže bolo 1,04 miliardy EUR pridelených na humanitárnu pomoc a 1,9 miliardy EUR na rozvojovú pomoc[26].

V rámci nástroja ako celku je rozdelenie humanitárnej a rozvojovej pomoci takéto:

Úplné údaje je možné získať z online tabuľky projektov[27].

Programovanie nástroja bolo dokončené v decembri 2019 a ku koncu roka 2020 bolo zazmluvnené plné operačné krytie vo výške 6 miliárd EUR, z čoho sa do konca roka 2021 vyplatilo 4,6 miliardy EUR.

Je dôležité poznamenať, že pomoc poskytovaná v rámci nástroja je založená na projektoch. Platby závisia od pokroku pri vykonávaní intervencií nástroja.

Osobitná pozornosť sa venuje utečencom a žiadateľom o azyl, ktorí nepochádzajú zo Sýrie. Intervencie nástroja sú vždy zamerané na zapojenie miestnych komunít, ktoré utečencov prijímajú.

Humanitárna pomoc je určená najzraniteľnejším utečencom a poskytuje sa formou dôstojnej podpory na riešenie základných potrieb a ochranu. Špecializované agentúry a partneri v oblasti zdravotníctva a vzdelávania môžu vďaka nej preklenovať nedostatky pri poskytovaní služieb v núdzových situáciách. Humanitárna pomoc EÚ sa riadi Európskym konsenzom o humanitárnej pomoci z roku 2007[28], v ktorom sa stanovuje, že EÚ ako humanitárny aktér dodržiava humanitárne zásady ľudskosti, neutrality, nestrannosti a nezávislosti, ako sa uvádza v článku 214 Zmluvy o fungovaní EÚ (ZFEÚ) a v nariadení o humanitárnej pomoci (č. 1257/96)[29][30].

[26] Zostatok vo výške 60 miliónov EUR je pridelený na administratívnu a operačnú podporu na vykonávanie nástroja.
[27] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2022-02/Facility%20table_January%202022.pdf.
[28] Spoločné vyhlásenie Rady a zástupcov vlád členských štátov.
[29] Nariadenie Rady (ES) č. 1257/96 z 20. júna 1996 o humanitárnej pomoci.

V rámci humanitárnej zložky nástroja sa z prvej aj druhej tranže prostredníctvom 21 partnerov vykonalo celkovo 65 projektov. Cieľom týchto projektov je pokryť základné potreby, ochranu, vzdelávanie a zdravie najzraniteľnejších utečencov v Turecku. V rámci prvej tranže bolo približne 1,4 miliardy EUR pridelených a zazmluvnených v rámci humanitárnej pomoci a vyplatených bolo 1,3 miliardy EUR, zatiaľ čo v rámci druhej tranže bolo zazmluvnených 1,04 miliardy EUR a do 31. januára 2021 bolo vyplatených 964 miliónov EUR.

Rozvojová pomoc je určená na pokrytie dlhodobejších potrieb v oblasti zdravia, vzdelávania a sociálno-ekonomického rozvoja utečencov, najmä pokiaľ ide o prístup k verejným službám a príležitostiam na živobytie, a na komunálnu infraštruktúru. Zameriava sa aj na zraniteľné skupiny a do svojich intervencií zahŕňa rodový rozmer, pričom príkladom je ochrana žien a dievčat pred sexuálnym a rodovo motivovaným násilím a zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia.

V rámci rozvojovej zložky nástroja sa pri vykonávaní 26 projektov, na ktoré boli uzavreté zmluvy v rámci prvej tranže, naďalej dosahoval dobrý pokrok. Z týchto projektov sa 15 vykonalo v rámci Regionálneho trustového fondu EÚ zriadeného v reakcii na krízu v Sýrii (EUTF) v celkovej výške 293 miliónov EUR, ktoré sú nad rámec pridelených prostriedkov spravovaných priamo prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci[31].

Z celkovej sumy 3,5 miliardy EUR pridelenej na rozvojovú pomoc v rámci oboch tranží nástroja predstavovali prostriedky vyplatené implementujúcim partnerom 2,22 miliardy EUR[32]. V rámci druhej tranže bola v decembri 2020 plne zazmluvnená pridelená suma 1,9 miliardy EUR, z čoho 730 miliónov EUR bolo vyplatených do konca decembra 2021. V rámci rozvojovej zložky nástroja existuje 17 zmlúv.

[30] Humanitárna pomoc Európskej komisie je založená na výročných plánoch vykonávania humanitárnej pomoci pre jednotlivé krajiny. Rámec pre spoluprácu medzi Komisiou a jej partnermi v oblasti humanitárnej pomoci je zriadený finančnými a administratívnymi rámcovými dohodami Komisie s medzinárodnými organizáciami a rámcovými dohodami o partnerstve s mimovládnymi organizáciami.

[31] V rámci nástroja sa finančné prostriedky z nástroja predvstupovej pomoci spravujú v súlade s pravidlami pre vonkajšiu činnosť, ktoré sú uvedené v druhej časti hlave IV nariadenia o rozpočtových pravidlách a pravidlách jeho uplatňovania.

[32] Tento údaj zahŕňa aj sumy vyplatené v rámci projektov, ktoré vykonáva Regionálny trustový fond EÚ zriadený v reakcii na krízu v Sýrii, ktoré však ešte neboli uhradené z rozpočtu EÚ.

Intervencie nástroja podľa prioritných oblastí

Informácie o pokroku dosiahnutom v jednotlivých prioritných oblastiach pri poskytovaní pomoci financovanej z oboch tranží nástroja sa uvádzajú dvakrát ročne v správach o monitorovaní nástroja[33]:

Školstvo

Z nástroja sa pridelilo viac ako 1,5 miliardy EUR na prioritnú oblasť vzdelávania vrátane 545 miliónov EUR[34] na vzdelávaciu infraštruktúru.

V rámci humanitárnej zložky nástroja bolo na vzdelávanie pridelených viac ako 181 miliónov EUR. Program podmienečného prevodu hotovosti na vzdelávanie (CCTE) sa naďalej úspešne vykonáva a podporuje zápis utečeneckých detí do škôl a ich školskú dochádzku tým, že sa rodinám utečencov poskytujú dvojmesačné platby pod podmienkou, že žiaci školu pravidelne navštevujú. Program CCTE sa v súčasnosti financuje do augusta 2022 v nadväznosti na navýšenie vo výške 85 miliónov EUR poskytnuté v rámci opravného rozpočtu, ktorý schválil rozpočtový orgán EÚ v júli 2020. K decembru 2021 dostalo aspoň jednu platbu v rámci programu CCTE 760 858 detí. Okrem toho sa deťom poskytovali služby na ochranu detí s cieľom zabezpečiť, aby boli naďalej zapísané do školy a navštevovali ju, 11 567 detí sa zúčastnilo na činnostiach zameraných na sociálno-emocionálne zručnosti a činnosti v oblasti sociálnej súdržnosti, zatiaľ čo 351 zamestnancov škôl a 849 rodičov sa zapojilo do odbornej prípravy v oblasti boja proti šikanovaniu, ktorú zabezpečil UNICEF.

Pokiaľ ide o rozvojovú pomoc v rámci nástroja, pokračovala realizácia následného priameho grantu (známeho ako PIKTES[35]) pre ministerstvo národného vzdelávania vo výške 400 miliónov EUR. Z grantu PIKTES sa podporuje úsilie ministerstva zamerané na zvýšenie integrácie a prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu pre sýrske deti. Do konca júna 2021 bolo v rámci formálneho vzdelávania zapísaných viac ako 701 000 sýrskych detí. Z nich bolo viac ako 30 000 v predprimárnom, vyše 322 000 v primárnom, 251 323 v nižšom sekundárnom a 96 361 vo vyššom sekundárnom stupni vzdelávania. Do polovice roka 2021 sa s podporou nástroja poskytlo doučovanie 46 766 utečeneckým deťom a podporné vyučovanie 60 472 utečeneckým deťom. Pokiaľ ide o podporu vyučovacích kapacít vzdelávacieho systému, prostredníctvom grantu PIKTES bolo od januára do júna 2021 zamestnaných alebo odmeňovaných takmer 7 000 pedagogických a podporných pracovníkov. Počas prvého polroka 2021 sa v rámci grantu PIKTES poskytla odborná príprava 3 500 učiteľom v oblasti online výučby a v príprave digitálnych vzdelávacích materiálov.

Počet študentov z radov utečencov a hostiteľských komunít, ktorí dostali štipendiá podporované z nástroja na absolvovanie technického a odborného vzdelávania a prípravy (TVET) alebo vysokoškolského vzdelávania, sa zvýšil o 3 700 na takmer 13 300. Väčšinu týchto študentov tvorili utečenci. Zachovala sa rodová rovnováha. Väčšina štipendií (približne 12 000) umožnila študentom stredných škôl absolvovať technické a odborné vzdelávanie na technických a odborných stredných školách a v centrách odborného vzdelávania (VEC).

[33] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey/eu-facility-refugees-turkey_en.
[34] To zahŕňa projekt čistej energie v rámci trustového fondu EÚ (FRIT 1) v hodnote 40 miliónov EUR.
[35] *Promoting Integration of Syrian Kids into Turkish Education System* (PIKTES) (Podpora integrácie sýrskych detí do tureckého vzdelávacieho systému).

Nástroj naďalej podporoval rozvoj vzdelávacej infraštruktúry a znižovanie preplnenosti škôl. Dosiahol sa značný pokrok v počte zmodernizovaných a dokončených vzdelávacích zariadení. Významným úspechom v rámci modernizácie bola inštalácia 8 700 interaktívnych tabúľ na základných a stredných školách. K dnešnému dňu sa s podporou nástroja zmodernizovalo vyše 12 000 zariadení. Okrem toho sa vybudovalo 117 škôl a výučba sa začala na 108 školách. Cieľom projektu čistej energie, na ktorý bola uzavretá zmluva v rámci prvej tranže v hodnote 40 miliónov EUR, je poskytovať energiu prostredníctvom dvoch solárnych parkov a strešných panelov pre 120 škôl. Na troch školách sa dokončila inštalácia panelov na streche, pričom na ďalších 48 školách sa v priemere dosiahol 90 % pokrok. Okrem toho sa začala obnova s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť ďalších 41 škôl, pričom do konca roka sa zaznamenal 70 % pokrok.

Ochrana

Na ochranu v rámci nástroja bolo pridelených celkovo 212 miliónov EUR, najmä prostredníctvom projektov v rámci humanitárnej zložky.

Humanitárna zložka nástroja podporila proces registrácie a overovania utečencov s cieľom legalizovať ich postavenie v Turecku a uľahčiť im prístup k sociálnym službám. Okrem samostatných zásahov ochrany zameraných na odstránenie nedostatkov a reagovanie na osobitné potreby a ohrozených jednotlivcov sa ochrana začlenila aj do ostatných pilierov stratégie humanitárnej reakcie (základné potreby, zdravie a vzdelávanie). Celkovým cieľom je lepšie riešiť zraniteľnosť utečencov, legalizovať ich postavenie a prepojiť ich so širšou sieťou verejných služieb a služieb OSN/mimovládnych organizácií. Okrem toho projekty financované prostredníctvom trustového fondu EÚ v reakcii na sýrsku krízu zahŕňali pomoc pri prijímaní utečencov v komunitných centrách a ďalšie sprostredkovanie prístupu zraniteľným utečencom k adekvátnym službám.

V rámci osobitného opatrenia z júla 2019, ktoré je súčasťou rozvojovej zložky, bol na konci roka 2020 zazmluvnený priamy grant pre ministerstvo rodiny, práce a sociálnych služieb vo výške 20 miliónov EUR. Cieľom projektu je zlepšiť poskytovanie preventívnych a ochranných sociálnych služieb pre najzraniteľnejších utečencov a členov hostiteľskej komunity.

Zdravie

V rámci nástroja sa 800 miliónov EUR pridelilo na prioritnú oblasť zdravia.

Hlavným pilierom podpory nástroja je projekt SIHHAT, priamy grant pre turecké ministerstvo zdravotníctva, ktorý zahŕňa dve splátky vo výške 300 miliónov EUR a 210 miliónov EUR. SIHHAT poskytuje podporu ministerstvu v jeho úsilí zameranom na zabezpečenie bezplatného a rovnakého prístupu k zdravotnej starostlivosti pre štyri milióny utečencov. Počet funkčných zdravotníckych zariadení pre migrantov dosiahol 180, pričom v súčasnosti sa z projektu vyplácajú mzdy 4 091 zdravotníckym pracovníkom, z ktorých je 79 % sýrskeho pôvodu. Tempo realizácie projektov je naďalej uspokojivé a v tejto oblasti sa dosahujú konkrétne výsledky. V apríli 2020 bola uvoľnená rezerva pre mimoriadne udalosti v rámci projektu SIHHAT 1 vo výške 4,75 milióna EUR na riešenie potrieb súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19 a ďalších 1,6 milióna EUR bolo pridelených na nápravu dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19 v rámci projektu SIHHAT 2.

Od začiatku roka 2021 sa realizuje nadväzujúci projekt SIHHAT 2 (v hodnote 210 miliónov EUR) s cieľom zabezpečiť synchronizáciu s koncom projektu SIHHAT 1 a pokračovanie služieb zdravotnej starostlivosti pre utečencov do konca roka 2023.

Projekty výstavby nemocníc v meste Dörtyol v provincii Hatay a meste Kilis sú takmer dokončené, pričom sa dosiahol vyše 95 % pokrok. V marci 2021 sa začala vykonávať zmluva v hodnote 90 miliónov EUR v rámci projektu realizovaného s Rozvojovou bankou Rady Európy (CEB) na obstaranie doplnkovej zdravotníckej infraštruktúry a vybavenia malého rozsahu.

Pretrvávajú obavy týkajúce sa prístupu k zdravotnej starostlivosti pre utečencov, ktorí sú mimo pôvodnej provincie ich registrácie alebo sú v pohybe, čím sa prístup obmedzuje na očkovanie a neodkladnú zdravotnú starostlivosť. To má negatívny vplyv na utečencov v pohybe, sezónnych pracovníkov a utečencov, ktorí sa usadili v iných provinciách. Komisia pozorne sleduje politické zmeny a snaží sa zasiahnutých utečencov osloviť prostredníctvom mobilných služieb zdravotnej starostlivosti v rámci projektu SIHHAT.

Komunálna infraštruktúra

V rámci druhej tranže nástroja bolo na túto prioritnú oblasť vyčlenených 380 miliónov EUR.

Projekty s Agence Française de Développement (AFD), so Svetovou bankou a s Európskou investičnou bankou (EIB) a Illbank v rámci trustového fondu EÚ sú zamerané na zlepšenie prístupu ku komunálnym službám a ich kvality v oblasti zásobovania vodou, odpadových vôd a nakladania s pevným odpadom v oblastiach najviac postihnutých prílevom utečencov. Okrem toho sa v rámci projektu s Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) v hodnote 25 miliónov EUR zabezpečuje rekreačná infraštruktúra na podporu sociálnej súdržnosti. Výstavba jedného zariadenia na mechanické biologické spracovanie odpadu v Gaziantepe v rámci projektu trustového fondu EÚ, ktorý realizuje Rozvojový program OSN (UNDP), sa dokončila v októbri 2021. V rámci dohody o príspevku podpísanej s EIB bolo počas roka 2021 podpísaných 15 zmlúv o uskutočnení stavebných prác v hodnote 42,4 milióna EUR, ktoré sa počas uvedeného roka začali aj realizovať. Všetky ostatné projekty sú stále v prípravnej fáze (skúmanie návrhu, príprava súťažných podkladov atď.).

Základné potreby a sociálno-ekonomická podpora

Na základné potreby a sociálno-ekonomickú podporu bolo v rámci nástroja pridelených viac ako 2,83 miliardy EUR.

Cieľom intervencií v tejto prioritnej oblasti je zabezpečiť uspokojenie základných potrieb najzraniteľnejších utečencov a zvýšiť odolnosť a sebestačnosť utečencov. To by malo umožniť postupný prechod od závislosti od sociálnej pomoci k väčšej sebestačnosti a možnostiam živobytia.

V rámci základných potrieb nástroja dostalo pomoc viac ako 2,6 milióna utečencov, čo im umožnilo dôstojný život. Väčšina podpory sa od konca roka 2016 poskytuje prostredníctvom núdzovej záchrannej sociálnej siete (ESSN), programu humanitárnej sociálnej pomoci, ktorý poskytuje mesačné peňažné prostriedky prostredníctvom systému debetných kariet, pričom

v súčasnosti počet príjemcov predstavuje viac ako 1,5 milióna zraniteľných utečencov[36]. Na tento hlavný program bolo v rámci druhej tranže nástroja vyčlenených 500 miliónov EUR a v súčasnosti ho realizuje Medzinárodná federácia Červeného kríža/Červeného polmesiaca (od apríla 2020). S navýšením o 400 miliónov EUR mimo nástroja, ktoré rozpočtový orgán schválil v júli 2020 ako súčasť uvádzaného opravného rozpočtu, a s dodatočnými 325 miliónmi EUR viazanými koncom roka 2021 v rámci dodatočného balíka 3 miliárd EUR na roky 2021 – 2023 je pokračovanie podpory zo siete ESSN zaistené aspoň do konca roka 2023[37].

V rámci druhej tranže Komisia podpísala zmluvu o priamom grante s ministerstvom pre rodinu, prácu a sociálne služby vo výške 245 miliónov EUR, aby sa umožnilo poskytovanie mesačnej finančnej podpory porovnateľnej so sociálnou pomocou poskytovanou zraniteľným osobám v rámci tureckého systému sociálneho zabezpečenia, t. j. doplnkový program ESSN (C-ESSN). Po prípravnej fáze sa v júli 2021 začali vyplácať platby príjemcom, pričom pokračovať budú minimálne do polovice roka 2022. Projekt prebieha súbežne so sieťou ESSN a poskytuje podporu domácnostiam s osamelými rodičmi, so staršími osobami a s osobami so zdravotným postihnutím, ako aj s osobami s ťažkým zdravotným postihnutím. Delegácia Únie a terénni pracovníci kancelárie GR ECHO začali pravidelné stretnutia s cieľom koordinovať súbežné vykonávanie siete ESSN a C-ESSN.

Utečencom sa naďalej poskytuje dodatočná sociálno-ekonomická podpora v súvislosti s profilom, ktorý im umožní prístup na trh práce. Cieľom tejto podpory je zvýšiť zamestnateľnosť utečencov a zabezpečiť odborné vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti zručností, jazykové vzdelávanie, pracovné poradenstvo, programy odbornej prípravy na pracovisku a zjednodušenie procesu udeľovania pracovných povolení na podporu sýrskych utečencov aj hostiteľských komunít. V spolupráci s Organizáciou pre rozvoj malých a stredných podnikov Turecka (KOSGEB) a Tureckou rozvojovou a investičnou bankou (TKYB) sa poskytujú malé granty pre podnikateľov a podnikateľská príprava pre startupy, ako aj pre aktívnych podnikateľov z radov sýrskych utečencov a hostiteľských komunít. Ďalší projekt, ktorý v súčasnosti realizuje Svetová banka, podporuje rozvoj a realizáciu modelu sociálneho podnikania vedeného ženami s cieľom zabezpečiť udržateľnú činnosť vytvárajúcu príjmy pre zraniteľných sýrskych utečencov aj turecké ženy. Dva ďalšie projekty sú zamerané na podporu zamestnanosti v poľnohospodárstve. Projekty by mali prebiehať najneskôr do polovice roka 2025.

Riadenie migrácie

V tejto prioritnej oblasti v rámci prvej tranže sa z nástroja financovali dva projekty v celkovej výške 80 miliónov EUR.

Prvý projekt poskytol podporu EÚ na posilnenie kapacity tureckej pobrežnej stráže pri vykonávaní pátracích a záchranných operácií. Druhý projekt bol zameraný na podporu

[36] Od júla 2021 sa zo siete ESSN presunuli najzraniteľnejší príjemcovia (konkrétne osamelí rodičia, domácnosti s jednou alebo viacerými osobami so zdravotným postihnutím, domácnosti starších osôb) do doplnkovej siete ESSN (C-ESSN) financovanej Generálnym riaditeľstvom NEAR. V apríli 2022 sa v rámci siete C-ESSN poskytla podpora 363 419 príjemcom.

[37] https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200706IPR82727/meps-approve-EU585-million-to-support-syrian-refugees-in-neighbouring-countries.

Generálneho riaditeľstva pre riadenie migrácie pri riadení návratov z EÚ. Oba projekty už boli dokončené.

Rodové aspekty projektov v rámci nástroja

Komisia sa zaviazala vykonať akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť III s názvom Spoločne k dosiahnutiu rodovo rovného sveta na roky 2021 – 2025[38], ktorý je zameraný na posilňovanie rodovej rovnosti a postavenia žien v rámci vonkajšej činnosti EÚ. V tejto súvislosti sú podpora, ochrana a dodržiavanie ľudských práv žien a dievčat, rodová rovnosť a posilňovanie postavenia žien a dievčat zastrešujúce priority a ciele EÚ, ktorými sa riadia intervencie nástroja.

Konkrétnejšie humanitárna zložka nástroja sa riadi politikou GR ECHO v oblasti rodovej rovnosti z roku 2013 „Rodové hľadisko v humanitárnej pomoci: rôzne potreby, prispôsobená reakcia“. To znamená, že partneri musia na začiatku programu vykonať rodovú analýzu, prispôsobiť koncepciu a vykonávanie programu podľa rozdielnych rizík a príležitostí, ktorým čelia rodové skupiny, a podávať správy o výsledkoch s údajmi rozčlenenými podľa pohlavia.

V dôsledku toho sa rodové otázky zohľadňujú pri všetkých projektoch nástroja a sú do nich začlenené. V rámci humanitárnej zložky sa zaviedol rodovo-vekový ukazovateľ. Intervencie v rámci nástroja sú navrhnuté tak, aby podporovali poskytovanie rovnakých príležitostí pre mužov a ženy, chlapcov a dievčatá. Na účely monitorovania tohto aspektu sa zbierajú údaje rozčlenené podľa pohlavia. V revidovanom rámci výsledkov, ktorý sa začal uplatňovať v roku 2020, sa údaje zo všetkých relevantných ukazovateľov (76 ukazovateľov) naďalej rozčleňujú podľa pohlavia, ako sa dvakrát ročne uvádza v správe o monitorovaní nástroja. Uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti sa spája s osobitnými opatreniami, ktoré boli vypracované s cieľom zabezpečiť pokrok v tejto oblasti. Tento nástroj spolupracuje s implementujúcimi partnermi, ktorí majú bohaté skúsenosti s týmto prístupom a ktorí sú schopní nadviazať dialóg s tureckými orgánmi. Patrí medzi nich Detský fond OSN (UNICEF), organizácia OSN, organizácia OSN Ženy, Populačný fond OSN a Medzinárodná organizácia práce (MOP).

Ako osobitný príspevok k právam v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia tento nástroj prekročil svoj cieľ, pokiaľ ide o konzultácie v rámci prenatálnej starostlivosti. Celkovo 97 % utečeneckých žien absolvovalo jednu alebo viac konzultácií v rámci predpôrodnej starostlivosti, pričom väčšina z nich absolvovala tri alebo viac takýchto konzultácií. Aj percentuálny podiel žien tesne po pôrode, ktorým sa poskytla aspoň jedna konzultácia v rámci popôrodnej starostlivosti, sa od roku 2018 vďaka podpore nástroja zvýšil o 50 %, zatiaľ čo podiel žien v reprodukčnom veku, ktoré vyjadrili neuspokojenú potrebu služieb v oblasti reprodukčného zdravia, klesol o 18 %. Zdravotná starostlivosť pre utečencov sa poskytuje prostredníctvom projektu SIHHAT, ktorý sa realizuje v približne 180 zdravotníckych zariadeniach pre migrantov v celom Turecku.

5. Monitorovanie a hodnotenie

Systém monitorovania a hodnotenia nástroja bol navrhnutý tak, aby sa postupne zaviedol do praxe a ďalej sa zlepšoval.

[38] https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_sk.pdf.

Monitorovanie

Rámec výsledkov nástroja odzrkadľuje samotný strategický rámec nástroja, ako aj opatrenia vykonané pod záštitou nástroja a ich logických rámcov. Najnovší rámec výsledkov a teória zmeny nástroja boli poskytnuté riadiacemu výboru nástroja v decembri 2021. Pokračovalo podávanie správ o dosiahnutých výsledkoch nástroja dvakrát ročne prostredníctvom komplexnej správy o monitorovaní nástroja. Najnovšia správa týkajúca sa obdobia do júna 2021 je k dispozícii na webovom sídle GR NEAR[39].

Pri vykonávaní úloh monitorovania a podávania správ o nástroji Komisiu naďalej podporuje tím technickej pomoci[40].

Do konca decembra 2021 bolo dokončených 193 monitorovacích misií: vykonalo sa šesť monitorovacích misií zameraných na výsledky, 72 misií technickej pomoci a 115 kontrol na mieste/monitorovacích misií; 65 % týchto misií sa zameriavalo na zmluvy v rámci priameho riadenia.[41]

Monitorovanie opatrení financovaných v rámci plánov vykonávania humanitárnej pomoci vykonávali terénni pracovníci GR ECHO v Turecku a regionálne zastúpenie GR ECHO v Ammáne, ako aj zamestnanci ústredia počas monitorovacích návštev. Do konca februára 2021 bolo dokončených 90 monitorovacích misií.

Hodnotenie

Strategické hodnotenie v polovici trvania

Strategické hodnotenie nástroja v polovici trvania sa týkalo obdobia prípravy, návrhu a vykonávania prvej tranže od jej počiatočnej fázy koncom roka 2015 do začiatku roka 2021, keď sa dokončilo hodnotenie. V celkovom posúdení hodnotenia sa konštatovalo, že nástroj je z hľadiska rozsahu a dosahu bezprecedentný, rýchlo sa mobilizuje a do veľkej miery pokrýva potreby utečencov. Významne prispel k základným potrebám utečencov a umožnil rýchlejšie rozšírenie zdravotných a vzdelávacích služieb zo strany štátu, ako by to bolo možné bez nástroja. Na základe hodnotenia sa zistilo, že v rámci nástroja prebiehala dobrá spolupráca s vládnymi partnermi, a to aj napriek niekedy náročným okolnostiam, a že ho na základe praktickej podpory a solidarity s utečencami v Turecku možno považovať za vzor pre utečenecké operácie. Na základe hodnotenia sa zistilo, že hoci bol prechod zo stavu núdze k rozvoju do veľkej miery plynulý, neistota v súvislosti s budúcim financovaním oslabila schopnosť účinne plánovať. V správe sa dospelo k záveru, že je potrebné urobiť viac, aby sa oslovili niektorí utečenci, u ktorých je najmenej pravdepodobné, že budú mať prístup k pomoci, a odporúča sa v nej zlepšiť prístup k službám pre utečencov s nedostatočným príjmom a prijať opatrenia na zmiernenie sociálneho napätia utečencov. Správa takisto zahŕňa stručné zhrnutie a časť o reakcii na pandémiu ochorenia COVID-19 v rámci nástroja. Správa bola v júni 2021 predložená riadiacemu výboru a širšej verejnosti na podujatí, ktoré sa uskutočnilo začiatkom júla. Podrobné informácie o hodnotení sú k dispozícii na tomto odkaze:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/strategic-mid-term-evaluation-facility-

v Turecku – IPA/2018/393-877.

[41] Súhrnné údaje od roku 2017.

6. Audit

V nadväznosti na osobitnú správu o nástroji, ktorú Európsky dvor audítorov (EDA)[42] vydal v novembri 2018, Komisia naďalej vykonáva odporúčania vyplývajúce z tejto správy. V súvislosti so všetkými odporúčaniami sa dosiahol značný pokrok, najmä pokiaľ ide o vypracovanie stratégie prechodu, komplementárnosť nástrojov mobilizovaných v rámci nástroja a zníženie nepriamych nákladov na podporu.

7. Komunikácia a zviditeľnenie

Komunikačná stratégia z roku 2017 zostáva všeobecným rámcom pre komunikačné činnosti s cieľom zvýšiť viditeľnosť opatrení financovaných z nástroja.

Na CNNTurk sa odvysielalo niekoľko televíznych epizód s názvom „Nový začiatok“, v ktorých bolo predstavených desať rôznych zaujímavých ľudských príbehov spolu s projektmi v rámci nástroja. Epizódy boli uverejnené na kanáli delegácie Únie na YouTube s anglickými titulkami a sú k dispozícii aj ako playlist. Vykonal sa kvantitatívny prieskum s cieľom posúdiť, ako verejnosť vníma podporu EÚ poskytovanú utečencom v Turecku (vrátane vnímania utečencov). Pokiaľ ide o humanitárnu pomoc EÚ v rámci nástroja, spolu s partnerskými organizáciami sa vytvorili a šírili rôzne komunikačné produkty zamerané na európske a turecké publikum vrátane ôsmich videí, troch miestnych tlačových správ, ktoré pritiahli pozornosť médií v Turecku, a jedného blogového príbehu.

Podujatia a slávnosti

Pri príležitosti Svetového dňa utečencov usporiadal sekretariát nástroja týždenný online filmový festival, na ktorom sa premietali filmy približujúce život utečencov. Tieto filmy približujú rôzne aspekty života utečencov, napríklad ich cesty za usadením sa na nových a predtým cudzích miestach, prekážky a problémy pri budovaní nového života a zároveň pri zachovávaní si vlastnej identity v novej krajine, ako aj ich skúsenosti s budovaním nových vzťahov a prijímaním nových výziev. Filmy boli k dispozícii na streamovanie v celom Belgicku od 20. do 26. júna 2021 a zahŕňali dokumentárne filmy, hrané produkcie vrátane krátkometrážnych, stredometrážnych a celovečerných filmov[43]. Delegácia Únie v Ankare zároveň zorganizovala v Galatskej veži v Istanbule podujatie venované videomappingu. Videozáznamy z tohto podujatia, ako aj propagácia filmového festivalu boli uverejnené na kanáloch sociálnych médií delegácie Únie a generálneho riaditeľstva NEAR.

Vo viacerých mestách sa uskutočnili podujatia a misie s účasťou vedúceho delegácie, zástupcu vedúceho delegácie a vedúceho sekcie operácií. Okrem toho implementujúci partneri pripravili podujatia, články, videá a publikácie. Zahŕňalo to slávnostné zasadenie stromov v škole postavenej z finančných prostriedkov EÚ, slávnostné odovzdanie sanitiek ministerstvu zdravotníctva, videá z projektu SIHHAT, ako aj články o projektoch v rámci nástroja realizovaných Rozvojovou bankou Rady Európy (CEB), *Medzinárodnou federáciou spoločností Červeného kríža* a Červeného polmesiaca (IFRC), v rámci Rozvojového programu Organizácie spojených národov (UNDP), Svetovou bankou a ďalšími partnermi. Články

[42] https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_SK.pdf.
[43] https://unheardstories.eu/.

uverejnili implementujúci partneri na svojich kanáloch sociálnych médií a zdieľala ich delegácia Únie.

Prítomnosť v médiách

Na účely konferencie o Sýrii 2021 sa zorganizovala kampaň v sociálnych médiách, ktorá zahŕňala videá zamerané na sektory, na ktoré sa nástroj vzťahuje, ako aj živé vysielanie na Facebooku a Twitteri v angličtine a turečtine. Vytvorených bolo päť videí venovaných piatim sektorom v rámci nástroja, ktoré boli zdieľané na účtoch na sociálnych médiách. Okrem toho boli na webovom sídle delegácie Únie uverejnené dva články týkajúce sa zdravotnej starostlivosti a výstavby nemocnice.

V januári 2022 sa v Nemecku, Taliansku, vo Švédsku, v Turecku, Portugalsku a Poľsku uskutočnila rozsiahla digitálna kampaň #PowerToBe s cieľom predstaviť núdzovú záchrannú sociálnu sieť (ESSN). Kampaň prebiehala v sociálnych médiách, pričom sa v nej využili aj vplyvné osobnosti, známe osoby a partneri v oblasti PR a mediálni partneri.

8. Záver a ďalšie kroky

V roku 2021 sa dosiahol významný pokrok vo vykonávaní nástroja. Zazmluvnený bol celý balík operačných prostriedkov, pričom boli vyplatené viac ako 4,6 miliardy EUR. Nástroj naďalej poskytoval utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku tak veľmi potrebnú pomoc.

Medzi ďalšie kroky patria:

- *pokračovať v účinnej realizácii všetkých projektov v prospech utečencov a hostiteľských komunít v súlade so zásadami správneho finančného riadenia,*
- *vykonať následné opatrenia a odporúčania vyplývajúce z hodnotenia v polovici trvania,*
- *pokračovať v komunikačných činnostiach súvisiacich s nástrojom,*
- *organizovať zasadnutia riadiaceho výboru nástroja na jar a na jeseň 2022,*
- *programovať a poskytovať ďalšiu podporu utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku s cieľom zabezpečiť udržateľnosť výsledkov nástroja*.